

ВІДГУК

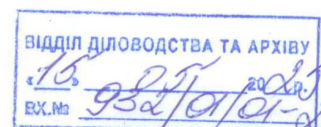
офіційного рецензента, проректора з науково-педагогічної роботи, міжнародної та гуманітарної діяльності, професора кафедри лінгвістики та перекладу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктора філологічних наук, професора Осовської Ірини Миколаївни на дисертацію Томчаковської Юлії Олегівни «Англомовний окулътний дискурс (онтологічний, гносеологічний та аксіологічний аспекти)», подану на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови

Сучасні лінгвістичні дослідження, фокусуючись на феноменах дійсності крізь призму положень когнітивно-дискурсивної парадигми, привабливими об'єктами обирають дискурсивні практики – мисленнєво-мовленнєві види діяльності етноспільнот у певних сферах життя. Саме такою орієнтацією на встановлення специфіки й параметризації сучасного англомовного окулътного дискурсу і визначається рецензована дисертація.

Низка наукових розвідок у річищі окресленої тематики представлена як монографічними дослідженнями, так і окремими тематичними дослідженнями текстуальної структури, специфіки вербалізації, функціонування та концептуалізації сакральних дискурсів (Гунчик, 2011; Джонс, 2024; Крижанівська, 2018; Петрик, 2014; Решитько, 2022; Родигін, 2012 та ін.)

Дисертація Ю. О. Томчаковської, продовжуючи науковий пошук у просторі когнітивно-дискурсивних досліджень, трактує унікальний культурний феномен окулътизму як когнітивно-комунікативну діяльність, що спирається на магічні, алхімічні й астрологічні вірування й переконання щодо їх впливу на життя людини, досягнення бажаних і необхідних з погляду комунікантів змін довкілля, високого рівня самодостатності й оновлення життя на своїх умовах через розширення можливостей окремих індивідів та світу.

Відтак, **актуальність** дослідження зумовлена тим, що його проблематика суголосна з множиною сучасних антропоцентрично зорієнтованих лінгвістичних досліджень, спрямованих на виявлення взаємодії мовця, мови і параметрів ситуації її використання.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше запропоновано визначення окультного дискурсу, методику поліаспектного вивчення англomовного окультного дискурсу з позицій лінгвоконцептології, семіотики й прагматики; описано семіотичні особливості алхімії, астрології та магії в англomовному етнопросторі, змодельовано структуру мегаконцепту OCCULTISM.

Дисертантка послідовно вирішує цілу низку різнопланових за спрямуванням **завдань**, об'єднаних спільною **метою** – виявити онтологічні, гносеологічні й аксіологічні властивості англomовного окультного дискурсу.

Наукові положення та висновки, що містяться в роботі, **достатньо обґрунтовані та аргументовані**. Це підтверджується як солідною науковою джерельною базою, опрацьованою дослідницею (473 позиції), що засвідчує її широкий науковий кругозір та обізнаність у досліджуваній галузі, так і об'ємним емпіричним матеріалом дослідження, сформованим дотичними статтями з 7 енциклопедій та 14 словників, 1000 різножанровими текстами окультного дискурсу, 70 матеріалами сайтів і соцмереж з історії, філософії та практик окультизму. Авторкою сформована адекватна методика аналізу досліджуваного явища, що включає логічне поєднання палітри методів лінгвоконцептології, лінгвопрагматики, лексичної семантики у поєднанні із загальнонауковими методами.

Публікації **пропорційно й повно** висвітлюють зміст чотирьох розділів дисертації.

Структура дисертації відзначається чіткістю і логічністю. У **першому розділі „Теоретико-методологічні засади дослідження англomовного окультного дискурсу”** дисертантка робить перший крок до досягнення поставленої мети, послідовно відслідковуючи еволюцію досліджень феномену. Проаналізовано основні напрями дослідження та статус проблематики; запропоновано комплексну методику дослідження англomовного окультного дискурсу. Варто наголосити, що, вміло презентуючи еволюцію тематичних

досліджень, дисертантка засвідчує опанування значного обсягу теоретичного матеріалу, ознайомлення з широкою джерельною базою та особистісні інтерпретаційно-аналітичні здібності. У цьому розділі авторка обґрунтовує та окреслює методику виявлення специфіки окультиного дискурсу в онтологічній, гносеологічній та аксіологічній площинах. Попри розмаїття застосованих методів, покроковість пояснення дій авторки на шляху її наукового пошуку є логічною і доступною для сприйняття.

Другий розділ „Онтологічні характеристики англомовного окультиного дискурсу” присвячено дослідженню семіотичних систем окультизму, алхімії, астрології та магії; розгляду жанрових особливостей, деталізації стилістичних і, частково, комунікативних особливостей складових англомовного окультиного дискурсу.

Логічним постає перехід до **третього розділу „Лінгвоконцептуальна основа англомовного окультиного дискурсу. Гносеологічний аспект”**, який присвячено аналізу структури й вербалізації мегаконцепту OCCULTISM та його складових макроконцептів ALCHEMY, ASTROLOGY, MAGIC.

У **четвертому розділі „Аксіологічний аспект дослідження англомовного окультиного дискурсу”** авторка демонструє лінгвістичну ерудицію у виявленні й інтерпретації цінностей, які відтворюють англомовні алхімічний, астрологічний і магичний дискурси.

Усі зазначені вище формальні і змістовні аспекти дозволяють кваліфікувати дисертацію Ю. О. Томчаковської як самостійне та компетентне лінгвістичне дослідження, що відповідає сучасному рівню наукових знань. Водночас дисертація не позбавлена положень, що можуть слугувати підґрунтям дискусії або ж окреслювати її перспективи.

1. Певні зауваження викликає вибудовування концепції роботи в послідовності представлення англомовного окультиного дискурсу в онтологічній, гносеологічній та аксіологічній площинах, яке авторка обґрунтовує «поліаспектністю комунікації як діяльності сучасного суспільства» (с. 97).

Цілком погоджуючись з тим, що окультний дискурс має складну онтологічну основу (адже окультні вчення містять все, що накопичено й збережено століттями, трансформовано в культурі, передається з покоління в покоління), гносеологічну проєкцію (адже у вивченні окультного дискурсу є потреба пояснити те, як етноспільнота пізнає його природу й суть) та потужну аксіологічну складову (адже окультизм як важливий складник історії й культури людства, має внутрішню систему цінностей і впливає на формування ціннісних орієнтацій етноспільноти), нам видається, що зазначені фокуси розгляду максимально взаємопроникні, багатьма сегментами перетинаються й накладаються. А відтак важко аргументувати інтерпретацію авторкою онтології окультного дискурсу крізь призму лише соціально-прагматичних та мовних особливостей (розділ 2), гносеології — виключно через опис лінгвоконцептуальної основи (розділ 3), а аксіологію, якою пронизаний кожен елемент і сегмент окультного дискурсу — шляхом аналізу лише аксіологом як вербалізацій ціннісних орієнтацій (розділ 4).

2. Потребує уточнення й саме визначення окультного дискурсу (с. 4; 25 та ін.), оскільки воно не містить згадки про потужну семіотичну складову, досить ретельно проаналізовану авторкою.

3. У розділі 2 авторка приділяє значну увагу аналізу комунікативно-прагматичних особливостей англomовного окультного дискурсу, однак, дивує, що за лаштунками аналізу залишаються етноспецифічні стратегічно-тактичні конфігурації, типові ситуативні ролі, вікові та гендерні особливості актантів, які потребують ретельнішого аналізу та можуть сформувати перспективу дослідження.

4. У розділі 3 при розгляді об'єкту з позицій лінгвоконцептології, слід уточнити: а) принцип віднесення вербалізаторів до зон номінативного поля (адже кількісні параметри, викладені на с. 93, залишають «коридори», непридатні для інтерпретації); б) процес і кількісні параметри застосування компонентного аналізу, шляхом якого визначені поняттєві ознаки мегаконцепту (с. 94, 240).

Доречним виглядало б застосування тут аналізу паремій та залучення асоціативного експерименту для уточнення ціннісного сегменту мегаконцепту.

Більш глобальну перспективу лінгвоконцептологічного аспекту дослідження, на наш погляд, формує й заглиблення у дослідження ментального каркасу окультного дискурсу та його складових, адже, попри мегаконцепт та макроконцепти, можна об'єктивно встановити й описати палітру його ключових концептів-автохтонів, об'єднаних певними міжконцептуальними зв'язками у особливу етноспецифічну концептосистему англomовного окультного дискурсу, що може бути графічно відтворена концептуальною картою. Авторка інтуїтивно відчуває таку потребу, адже на с. 73 згадує концептуальні карти як інформативну структуру репрезентації концептосистеми певного дискурсу.

5. Варто зазначити, що досить помірну роль в дисертаційному дослідженні відіграють квантифікаційні методи, що забезпечують доказовість тверджень, зокрема кількісний аналіз, який використовується лише для визначення частотності номінатем при формуванні номінативного поля (с. 24; 92). Доречно було б застосувати палітру кількісних або статистичних методів і на інших етапах аналізу, зокрема при встановленні закономірностей вербалізації певних аспектів, жанрового різноманіття тощо.

6. Окультний дискурс цілком справедливо представлений як винятково поліформатний феномен, а тому репрезентація його вимірів, видів, аспектів і специфічних засобів реалізації виглядала б більш структурованою, якби читач мав змогу побачити схематично унаочнені результати множини авторських категоризацій.

Вважаємо за доцільне наголосити на загальній позитивній оцінці роботи й підкреслити, що висловлені зауваження не стосуються її принципових концептуальних положень. Як і всяке перспективне наукове дослідження, дисертація Ю. О. Томчаковської не вичерпує теми, а позначає шляхи подальшого руху наукової думки.

Дисертація Ю. О. Томчаковської за структурою і змістом відповідає встановленим вимогам, не містить текстових запозичень. **Порушень академічної доброчесності не виявлено.**

На підставі ретельного аналізу дисертації та основних публікацій вважаємо, що дисертація «Англомовний окультний дискурс (онтологічний, гносеологічний та аксіологічний аспекти)» відповідає вимогам «Порядок присудження та отримання наукового ступеня доктора наук» Постанови Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів» (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 502 від 19.05.2023 р. та № 507 від 03.05.2024 р.), а її авторка Томчаковська Юлія Олегівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук. філологічних наук зі спеціальності 10.02.04 – германські мови.

Доктор філологічних наук, професор,
проректор з науково-педагогічної роботи,
міжнародної та гуманітарної діяльності,
професор кафедри лінгвістики та перекладу
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Ірина ОСОВСЬКА

